

antiquis *confil.* 5. dicit, quod comedens carnes, vel lactinia in diebus prohibitis ob necessitatem, potest interpolatis diebus, vel eodem die, si non tenetur ieiunare, in prandio edere carnes, vel oua, & in cœna pisces, vel è contra, nisi notabiliter ei noceat; quia potest favori suo renunciare: at in eodem prandio non potest, quia vel non potest vesci piscibus sine damno notabili, vel potest: si non potest, peccat eos comedendo: si potest, caret necessitate edendi oua, vel carnes: at non esset mortale, si simul comederet tam parum piscis, quod parum ei noceret, ac esset veniale, quia superflue, & cum aliquo damno, sine necessitate comedit. Hæc Nauar. *ibi*.

5 Alij verò licet strictè, & scrupulosè loquantur, non tamen ita scrupulosè ac Nauar. & sic dicunt primò, quòd si illis licentia conceditur edendi carnes, vel oua ad conualescendum, & vires recuperandas, possunt simul pisces edere, præcipue, si est persona solita comedere pisces, & plus illi, quàm carnes placent, nisi pisces eorum saluti noceant. Secundo dicunt, quòd si licentia oua, & carnes comedendi conceditur illis, eo quòd pisces illis nocent, non poterant simul carnes, aut oua, & pisces comedere, nisi parum piscis ad appetitum excitandum, aut quando est piscis saluberrimus, sicut est trutta. Sic tenet Manuel in *Bulla §. 6. n. 5. & 1. tomo summa, cap. 2. 4. num. 10.*

6 Sed dicendum est, quòd si alicui ob necessitatem licet edere carnes, vel lactinia, non peccat contra præceptum Ecclesiæ abstinendi ab his, si simul edat pisces; quia ratione necessitatis Ecclesiæ hos excusat ab hoc præcepto: sed poterit peccato gulæ peccare, vt si pisces ei noceant, vel si superflue illos comedit: vel peccato scandali, si alios in hoc scandalizet, vel si fortè sit statutum Synodale in illa diocesi, ne simul hæc edantur (vt in Synodo Hispaniensi prohibetur sub excommunicatione *ita de ferijs, & obseruat. ieiun. cap. 9.*) peccabit contra statutum; sicut habens licentiam ratione morbi edendi carnes, non peccat contra præceptum Ecclesiæ, si carnes nociuas edat, sed peccabit peccato gulæ. Sic Henriquez *lib. 7. de indulg. cap. 1. 3. num. 11.* Vega *lib. 6. summa, casu 209.* Angles *floribus 1. part. mat. de ieiunio, q. 9. art. 1. diffinit. 6. fol. 427. & sequenti.* Corduba *summa q. 168. punto 3.* Ludouic. Lopez *2. part. instr. noui, c. 12. de ieiunio, fol. 715.* & alij.

7 Nota quòd nec peccabit contra statutum, vel peccato gulæ, si parum piscis simul comedat, ad excitandum appetitum, vt etiam concedit Synodus Hispaniensis *suprà*; si tamen non indigeret hoc excitamento, peccaret. Sic Angles, Corduba, Ludouicus Lopez, Vega *ibi*.

8 Secundo nota, quòd edens lactinia ex priuilegio Cruciatæ, nullo modo peccat vescendo simul piscibus; quia potest pro libito vesci lactiniis. Sic Manuel in *Bulla §. 6. num. 5.*

9 Tertiò nota, quòd Religiosi exempti non teneantur seruire illam constitutionem Synodalem, licet esset Concilij Prouincialis approbati à Papa. Ratio, quia ordinarius auctor illius constitutionis non habet iurisdictionem in tales Religiosos, & confirmatio simplex Papæ nihil addit, vt bene Syluest. *verbo irregularitas, q. 4.* & docti iuniores: ex consuetudine tamen possent teneri.

10 Tertiò infertur excusari à ieiunio eos, qui tam infirmæ complexionis sunt, vt vacuo stomacho

notabilem capitis dolorem, vel vertiginem patientur, vel tota nocte calesceri, vel dormire nequeant. Nauar. *cap. 21. Lat. num. 16.* Hisp. *num. 15.* Gabriel *4. dist. 16. q. 3.* Angles *floribus, 1. part. mat. de ieiunio, fol. 403.* & docti iuniores.

Similiter excusantur, qui tam debilis stomachi 11 sunt, vt alimentum sufficiens vix vix sumere nequeant; multo enim alimento notabiliter grauantur. Angles *ibi*, Syluest. *verb. ieiunium, q. 9.*

Item excusantur prægnantes, & lactantes, quia 12 indigent frequentiori cibo.

D V B I V M X V.

An paupertas excuset à ieiunio.

S It conclusio. Pauperes, qui non possunt habere vnicum prandium sufficiens ad ieiunandum hora prandij, excusantur à ieiunio. Ratio est impotentia ad ieiunandum. Hæc est omnium.

Hinc iter agentes, qui hora prandij non possunt inuenire alimentum sufficiens, & famuli, qui non obtinent à dominis suis vnicum prandium sufficiens ad ieiunium, excusantur à ieiunio. Sic Angles *floribus, mat. de ieiunio, 1. p. fol. 404.* & docti iuniores. Et hæc etiam reducuntur, qui nec possunt parare, nec habent parantes necessaria ad ieiunium; hii enim excusantur. Sic Archid. quem refert, ac sequitur Syluest. *verb. ieiunium, q. 9. diu. 4. Tabiena ibi, q. 9.*

Nota primò, quòd licet inueniant panem, & pomorum fructus, & olera, non tenentur ieiunare, quia hæc regulariter non sunt sufficiens prandium. Sic Angles *ibi*, & prædicti iuniores.

Secundò nota, quòd si aliqua die habeant pauperes prandium sufficiens, tenentur illa die ieiunare, nisi ex præcedenti inedia ita debilitati sint, vt ieiunium commode ferre non possint. Sic Tabien. Syluest. *ibi*, Durand. *4. dist. 15. q. 10. D. Thom. 4. dist. 15. q. 3. art. 1. questione. 4. ad 2.*

An vxor, quæ redditur macilenta, & displicet viro ob ieiunium, vel cui vir contradicit, excusetur à ieiunio, satis à nobis dictum est *lib. 9. de matr. disp. 3. n. 5. 11. & 13.* Et an si vir ob ieiunia reddatur impotens ad reddendum debitum vxori, excusetur à ieiunio, latè dixi *cod. lib. 9. de matr. disp. 3. n. 10.*

D V B I V M X V I.

An caupones, & vendentes cibaria in die ieiunij vs, quos sciunt soluturos ieiunium, peccent: item an inuitantes alios ad cœnandum in die ieiunij peccent.

D E hac re latè dixi *lib. 1. summa, cap. 7. à n. 13. & n. 33. & 34.* & *ibi* dictis tria solum restant addenda. Primum est, non peccare amicum ministrando alimenta in die ieiunij alteri amico petenti, licet sciat eum transgressurum præceptum Ecclesiæ. Ratio, quia per se opus amicitie, & verbanitatis exequitur, & ex malitia alterius per accidens consequitur transgressio. Sic Angles *floribus, 1. part. mat. de ieiunio, fol. 416.*

Secundum, non peccare publicos hospites referentes peregrinis cœnam diebus prohibitis, relinquendo tamen vnum quem suæ propria conscientia, quia in hoc proprium munus exequuntur. Sic Angles *fol. 417.*

Tertium

3 Tertium est, quando aliquis amicus, & hospes diuertit in domum meam in die, quo prohibentur lactinia, fas est inuitare illum ad lactinia, & apponere ea in mensa: nec oportet illum interrogare, quando est homo alicuius qualitatis, an habeat bullam, quia probabilius possum credere omnes tales habere bullam: at quando est homo classis inferioris, vel puer, de quo probabiliter potest dubitari, quòd habeat bullam, & quòd ob meam appositionem frangat præceptum Ecclesiæ, est mortale illi apponere, & teneor interrogare, an habeat bullam. Sic docti iuniores.

4 An peccent famuli parantes cibos, & ministrantes mensæ dominorum soluentium sine iusta causa ieiunium, latè dixi *lib. 1. summa, cap. 7. à n. 8. & num. 34. & 35.*

D V B I V M X V I I.

An peccent patres familias ministrantes cœnam famulis, & filiis suis nolentibus sine causa ieiunare.

D Vplex est sententia. 1 Prima dicit absolute peccare mortaliter. Ratio, quia tenentur ex officio facere, vt sui custodiant præcepta Ecclesiæ. Sic Nauar. *summa c. 21. Hisp. num. 24. Lat. num. 26. Metina C. de ieiunio, quest. de his, per quæ ieiunium soluitur, & Cardinalis Toletus.*

2 Secunda sententia tenet oppositum. Sit Prima conclusio. Patres familias tenentur in die ieiunij præbere suis sufficiens alimentum vt possint ieiunare, si commode possint. Ratio, quia tenentur suis in ieiunio fauere, si possunt. Sic Ledesma *2. 4. quest. 17. art. 3. fol. 205.* Angles *floribus 1. part. mat. de ieiunio, fol. 415.* & alij.

4 Nota hoc intelligi quando domini absolute tenentur providere famulis de alimentis, nam si de portione quotidiana facta fuerit conuentio, non tenentur domini eam augere ratione seruicitij; tantum enim tenentur ad portionem conuentam. Sic Angles *ibi*.

5 Secunda conclusio. Tenetur paterfamilias admonere famulos, vt ieiunent, & arctiori vinculo tenentur eos fraterneliter corrigere, quàm extraneos: at si nolint ieiunare, vel audire Missam, &c. non tenentur eos compellere ad ieiunandum, vel ad audiendum Missam, &c. & potest eis dare cœnam. Ratio, quia domini non habent curam spirituales suorum famulorum, vt Episcopi, ad quos spectat cura hæc coërentia, & punitiua ad seruanda præcepta Ecclesiæ. Sic tenet Angles, & Ledesma *suprà*, & Ledesma *etiam art. 6. dub. 4. fol. 212. & 216. Soto de seruo, membro 2. quest. 3. conclus. 4. vers. respondetur; quarta conclus. 2. quest. 32. art. 3.* & Ledesma *idem dicit de feruis. Immo Soto, & Aragon dicunt non teneri accere seruum à concubina, expellendo eum domo, nisi fortè propter scandalum.*

6 Nota tamen, quòd si seiret paterfamilias probabiliter quòd prodesset famulis suis negare eis cœnam semel, vel iterum in die ieiunij, deberet id facere, licet nõ tentatur ad id. Sic tenent viri docti.

7 Quoad filios autem aliqui tenent id, quòd dictum est quoad famulos. Sic aliqui iuniores, & satis fauent Soto, Angles, Aragon *suprà*, vniuersaliter enim loquantur de familia.

Th. Sanchez, *Confiliorum*, Tom. 11.

Sit tamen tertia conclusio: Probabilius videtur teneri parentes compellere filios sub sua cura constitutos ad ieiunandum, denegando eis cœnam. Ratio, quia parentes tenentur educare filios in disciplina, & correctione Domini, vt ait Apost. *ad Ephes. 6.* ergo tenentur quantum eis in se cohibere eos à peccato, & facere, vt seruent ieiunium, negando eis cœnam. Sic docti iuniores, & fauet Corduba *addit. ad Sotum de seruo, memb. 2. quest. 3. conclus. 4.* vbi dicit teneri parentes corripere filios punitiõne domestica, vt seruent præcepta Ecclesiæ.

Nota hoc debere intelligi, quando possent facile, & commode parentes adhibere dictum medium, & ex eo speratur fructus in filio, quia si filius esset talis, & tam parum subiectus, quòd si ei denegaretur cœna, oriretur magnum scandalum, & rixæ domi, vel iret cœnatorum cum alio amico, non tenentur ad hoc pater. Sic docti iuniores, & consonat Caiet. *2. 2. quest. 32. art. 6.* vbi inquit imprudenter agere patres, vel heros, corripentes vitia famulorum, vel familiae, quando vident nihil prodesse, sed ipsos peius facere, & prorumpere in blasphemias.

D V B I V M X V I I I.

Qui dies sint ieiunij.

R ecurrit dico, quòd de iure est Quadragesima, 1 *cap. Quadragesima, de consecrat. dist. 5. & cap. mo. licet, de consecrat. dist. 3.* Item quatuor tempora, scilicet post D. Luciam prima feria, quarta, & sexta, & Sabbato, & post exaltationem Crucis mensis Septembris prima feria, quarta, & sexta, & Sabbato, *cap. summus, dist. 76.* Item vigiliae omnium Apostolorum, demps vigilia D. Barnabæ, D. Philippi, & Iacobi, D. Ioannis Euangelistæ, *cap. confilium nostrum, de obseruat. ieiun. & cap. 1. eodem tit.* Item vigilia Natiuitatis Domini, & Assumptionis B. Mariæ, vt de vtraque habetur *cap. 1. de obseruat. ieiunij.* Item de generali vsu Ecclesiæ, non enim habetur tale præceptum in iure, ieiunatur in vigilia S. Ioannis Baptistæ, omnium Sanctorum, & S. Laurentij, vt bene notat Syluest. *verb. ieiunium, quest. 11.* & Caiet. *verb. ieiunium, cap. 2.* & vterque etiam dicit in vigilia Pentecostes non esse de iure, vt ieiunetur, sed tantum ex generali consuetudine. Et idem dicit vterque de ieiunio quatuor temporum Pentecostes, licet alij ieiunium horum quatuor temporum censent esse de iure. In reliquis verò diebus non obligat ieiunium, nisi alicubi sit consuetudo legitime præscripta, iuxta dictos Doctores, & omnes.

2 Nota si aliquod festum dictorum afferens vigiliam, quæ obliget ad ieiunandum, accidat feria secunda, transfertur ieiunium Dominicæ in diem præcedentem, *cap. 1. & 2. de obseruat. ieiunij.*

3 An verò in die Dominica liceat aliquando ieiunare, dixi *lib. 2. summa cap. 1. à n. 12. ad 15.*

4 Secundò nota, quòd excepta vigilia Assumptionis Beatæ Mariæ nulla alia vigilia cuiusdem obligat ad ieiunandum, vt dicunt Doctores citatis licet de vigilia Natiuitatis D. Mariæ dubitet D. Anton. *2. part. 6. cap. 2. §. 1.* vnde licet communiter omnes populus ieiunet vigiliis omnes B. Mariæ, at id tantum fit ex deuotione: & ita intelligunt viri docti nunquam tales consuetudines, quan-

L 2 tumus

& sic illum reprobatur Angles *1. p. mat. de ieiunio, fol. 437.* sed si intelligat Metina, quando accipit tam parvam quantitatem, quod ratione paruitatis excusatur à mortali, bene dicit.

7 Quintò addendum est non peccare sumentes aliquid manè in die ieiunij per modum medicinæ, vel quia si sint ieiuni, os malè olet: vel quia est cætor, & nisi aliquid sumat, non habet vocem accommodatam: vel quia lecturus, vel ministraturus est mensæ, vel differret prandium, vel non erit ita aptus ad faciendum bene hoc ministerium. Sic docti iuniores.

8 Vnde potest Confessor colligere optimum remedium pro iis, quibus ieiunium sit difficillimum, & allegant aliquam debilitatem stomachi, vel capitis, debet enim Confessor dicere illis, quod per modum medicinæ, & ad subleuandam debilitatem, & ne sint inhabiles ad debita opera peragenda, poterunt sumere parum electuarij, vel fructus, vel panis, & bibere aquam, vel vinum, quoties voluerint, & si sic possunt ieiunare, tenentur ad id: nec per hoc impeditur, quin nocte possint sumere collationem consuetam. Sic docti iuniores.

9 Sextò addendum est, quòd pincernæ Principum, & dominorum non peccant, nec soluunt ieiunium, sed tenentur in cæteris ieiunare per hoc quod faciunt ereditatis, id est, *la salua*, in cibis, quos ministrant dominis, etiam si domini manè comedant, & cibos prohibitos, scilicet carnes. Ratio, quia hoc non fit causa manducandi, sed ex necessitate seruij, & pro securitate dominorum. Sic Syluest. *verb. ieiunium, q. 3. particula 1. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 3. circa finem. Nauarr. cap. 21. Hispan. num. 12. Lat. n. 13. Fr. Metina d. 8. 10. fol. 97. Palac. 4. dist. 15. disp. 8. fol. 119. & docti iuniores.*

10 Septimò addendum est eos, qui inferuiunt infirmis posse aliquid comedere in die ieiunij etiam ex carnibus, quando vident id esse commodum ad excitandum appetitum infirmorum, quia patiuntur fastidium: & probatur ex casu precedenti de pincernis; grauior enim, & vrgentior est hæc causa. Item quia hoc postulat charitas, & Ecclesia non intendit impedire opera charitatis. Sic Nauarr. *suprà*, & prædicti iuniores.

D V B I V M XXIII.

An potus soluat ieiunium.

1 Nota certum esse, quædam esse liquida, quæ licet trahantur per modum potus, habent tamen propriam, & per se rationem cibi: quare soluunt ieiunium, vt lac, ius. Ita Palud. *4. dist. 15. q. 4. num. 34. Abulensis cap. 6. Mathai, q. 173. Angles floribus, 1. p. mat. de ieiunio, fol. 434. Palacios ubi *infra*, fol. 137. Henriquez in suis scriptis, & alij docti iuniores, qui dicunt idem dicendum esse de aqua saccharo mixta.*

2 Secundò nota ferè inter omnes conuenire, potum vini quando non sumitur in fraudem ieiunij, illud non soluere. Ratio, quia Ecclesia solam cibi sumptionem prohibet. Ita omnes Doctores citandi contra Alensem *4. p. q. 104. memb. 1. art. 3.* dicentem potum vini manè frangere ieiunium, non verò vesperè.

At dubium est, an si vinum sumatur in ieiunij fraudem, id est, ad sedandam stomachi inedia, &

famem, soluat ieiunium. Duplex est sententia.

Prima dicit illud soluere. Ratio, quia tunc vinum non sumitur vt potus, sed vt cibus. Item quia contra legem facere videtur, qui in fraudem legis aliquid facit. Ita D. Thom. *4. dist. 15. q. 3. art. 4. quaestione 1. ad 1. Richardus ubi art. 3. q. 7. ad 2. Roella verb. ieiunium, num. 5. Tabien. q. 2. Angel. num. 4. Syluest. q. 3. dicto 1. D. Anton. 2. p. tit. 6. cap. 2. §. 9. Metina C. de ieiunio, q. per que ieiunium soluitur. Gabr. 4. dist. 16. q. 3. art. 3. & refert Innocentium, Ledesim. 2. 4. q. 17. art. 6. fol. 216. pag. 1. Palacios 4. dist. 15. disp. 8. fol. 127. §. item bibere, & fol. 137. Abulen. cap. 6. Mathai, q. 164. Hencala opus. de ieiunio, Henriquez ubi *suprà*.*

Secunda sententia verior tenet non soluere ieiunium. Ratio, quia (vt docet D. Thom. 4. dist. 15. q. 3. art. 4. quaestione 1. ad 3.) statim positivæ legis non attendit intentionem obsequantis, sed ipsam actum; quia modus virtutis non cadit sub præcepto, sed est præcepti finis: sed hic actus, scilicet vinum bibere, non est contra præceptum ieiunij absolute, & ex natura sua: ergo intentio bibentis non facit esse contra præceptum. Ita tenet Nauarr. *cap. 21. Lat. num. 13. Hispan. num. 12. Pedraza summa 3. præcepto. Toletus in summa, Angles *suprà*, Palacios verbo, ieiunium. Fauent alij, qui absolute docent potum vini non soluere ieiunium: hi sunt D. Thom. 2. 2. q. 147. art. 6. ad 1. & ibi Caiet. Paludan. ubi *suprà*, Durandus 4. dist. 15. q. 9. Metina lib. 1. instr. cap. 14. §. 10. Turcrem. cap. non oportet, de consec. dist. 3. num. 2.*

D V B I V M XXIV.

An interruptio comestionis faciat, vt sit securanda comestio, & sic soluat ieiunium.

1 Sit prima conclusio. Qui surgunt à prandio ad aliquid occurrens, reuerfunt statim ad terminandum prandium, non peccant, nec soluunt ieiunium. Ratio, quia illa tantum est vnica comestio ex intentione interruptentis, & per accidens accidit diuisio illa: sicut etiam accidit in interruptione horæ canonicæ, iuxta omnes. Sic Syluest. verbo ieiunium, *quest. 3. Caietan. in summa, verb. ieiunium, cap. 1. Nauarr. summa cap. 21. Hispan. num. 12. Lat. num. 13. Palacios 4. dist. 15. disp. 8. fol. 119. Angles floribus, 1. p. mat. de ieiunio, fol. 433. & notant aliqui docti iuniores non habendum esse scrupulum, si aliquam maiorem interruptionem fecit, quia hæc moralia sunt: & etiam si per dimidia horam, vel per vniam interrupterit, quia descendit ad officinam ad tradendas merces, quas emptor tunc petebat, potest adhuc proseguere prandium. Idem tenet Angles *dicto* fol. 433. vbi dicit non frangere ieiunium, quando ex causa iusta interruptit, licet notabile tempus intercedat. Idem videtur tenere expressè Caietan. cuius verba referat corollario statim inferendo, & Palacios *suprà*, vbi vniuersaliter dicit, quòd si non fuerint resecuti, & ex occupatione necessaria surrexit à mensa, potest cessante occupatione perficere.*

Hinc inferitur, quòd seruitores, & lectores ad mensam possunt assumere aliquid ante talem lectionem, vel seruitium, non tantum per modum medicinæ, vt possint debite exequi officium, sed etiam

etiam per modum cibi, & sustentationis, & ad subleuandam famem, licet nullam habeant necessitatem, quia possunt tunc velle incipere comestionem, & finito seruitio, vel lectione, perficere, vt patet ex *dictis*. Sic videtur expressè tenere Caietanus verbo ieiunium, *cap. 1.* vbi excusat prædictos propter vnitatem prandij, quod statim debet continuare: & subdit quòd illi, qui assument aliquid manè propter longam occupationem retardatam prandium, non excusantur ex hoc capite, quia hora non videtur admittere, quòd spectet ad vnitatem prandij, quòd manè sumitur, cum tantum distet à prandio; sed possunt (inquit) excusari ex debilitate: vbi patet manifestè, quòd Caietanus excusat prædictos lectores ob vnitatem prandij; & idem expressè videtur sentire Syluest. verbo ieiunium, *q. 3.* vbi excusat prædictos, quia tota est (inquit) vna comestio, & vna mensa, propter continuum exercitium circa prandium, & citat pro hoc Rodolph.

2 Secundò inferitur, quòd famuli, qui in seruitio mensis dominorum, non frangunt ieiunium comedendo gulosè ex iis, quæ de mensa tollunt, si statim post dominos suos sint comesturi, quia totum reputatur vnica comestio, & possunt illo modo incipere comestionem. Sic aliqui docti iuniores, & constat ex *dictis corollario precedenti*.

3 Secunda conclusio: Qui surgit à mensa cum voluntate non comedendi iam amplius, si postea redit ad eam, & comedit, frangit ieiunium, quia iam illa est alia comestio. Sic Angles *suprà*, Pedraza 3. præcepto, Nauarr. *summa, cap. 21. Hispan. n. 22. Lat. n. 15.*

4 Nota hoc intelligi, nisi statim, ac surrexit; adduceretur aliquid comedendum, quia tunc posset illud comedere: sicut posset, si antequam surgeret à mensa finito iam prandio, & plicato linteo, eum proposito non edendi amplius, manducare aliquid quòd de nouo adduceretur. Ratio, quia moraliter censetur eadem comestio, & hæc sunt moralia. Sic quidam docti iuniores.

D V B I V M XXV.

An sit licita in diebus ieiunij collatio serotina, & qualiter sit licita.

1 Aliqui sentiant non esse licitam, quando fit ad sustentationem naturæ, sed tantum quando fit ne potus noceat, vel ad dormiendum, &c. Sic D. Anton. 2. p. tit. 6. cap. 2. §. 9. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 6. & in summa verbo, ieiunium, *cap. 1.*

2 At dico primò, quòd licet antiquitus non erat vsus faciendi collationem, quia prandium erat hora tertia pomeridiana; & ita tale prandium vocabatur cæna, quia nulla illud cibario sequebatur: at modò iam vsus obtinuit, vt talis collatio sit licita, licet fiat ad sedandam famem, & ad sustentandum se, & licet nullo modo sit necessaria, quia iam consuetudo se obtinuit. Sic tenet Panorm. quem refert, ac sequitur Syluest. verbo ieiunium, *q. 3. particula 3. Nauarr. cap. 21. Hispan. n. 12. Lat. n. 14. Couar. lib. 4. var. cap. 20. n. 11. Angles floribus, 1. p. mat. de ieiunio, fol. 435. Palacios in summa, verb. ieiunium, Margarita confess. vbi de gula, fol. 111. Metina lib. 5. summa, cap. 14. §. 10. fol. 96. & docti iuniores.*

3 Secundò dico, quòd hæc collatio debet fieri in

moderata quantitate, iuxta vsum proborum, & timoratorum: si enim fit notabilis quantitas, soluunt ieiunium: & licet D. Anton. *suprà* dicat non posse sumi panem, atque eius buccellam soluere ieiunium: at melius Syluest. *suprà* dicit posse sumi: vnde moderata quantitas erit quadrans panis cum paucis vuis passis, vel herbis, &c. in simili quantitate: & sic habetur vsus apud viros timoratos, & religiosos.

Primò nota, quòd illa, quæ sumuntur ad collationem simul cum pane, non debent esse cibi, qui ordinantur communiter ad perfectam sustentationem, vt oua, pisces: nam in his licet similes quantitas non violaret ieiunium, violaret tamen ratione qualitatibus; quia multo minor quantitas ex his cibis censetur maius alimentum. Sic Angles *suprà dicto* fol. 435. & docti iuniores. Vnde non potest fieri cum caleo, lacte, cremore amigdalino, & triticio, id est, *almondvales, y amidan*; licet non sint dammandi, quibus faciunt collationem, quia nihil aliud habent, aut ad dormiendum, &c.

Secundò nota, quòd licet esset aliquantulo maior iusto collatio, non statim est peccatum mortale, nisi sit notabilis excessus. Sic nonnulli docti iuniores.

D V B I V M XXVI.

An in vigilia Natiuitatis Dominice licitum sit facere maiorem collationem, quam in alijs diebus.

1 Certum est fas esse duplo, & triplo maiorem, & excepto in pane, collationem facere, quam in alijs diebus: sic enim habet vsus timoratorum, etiam Religiosorum. Sic docti iuniores.

Nota primò, quòd hæc quantitas collationis debet esse ex fructibus, herbis, vel electuariis cum modico pane, iuxta dicta *dub. præcedenti*.

Secundò nota idem esse dicendum, licet Natiuitas accidat feria secunda, & sic vigilia sit in Sabbato: imò licet in illo Sabbato occurrat simul ieiunium quatuor temporum, quia adhuc est vigilia Natiuitatis, & id quòd dignius est, trahit ad se minus dignum. Sic multi viri docti re late disputata. An verò hæc liceant quando ieiunium illius vigiliæ est ex voto, dixi *lib. 4. summa, cap. 1. n. 65.*

At dubitatur, an ex prædictis fructibus sit licitum sumere quantamcumque collationem in prædicta vigilia.

Duplex est sententia.

Prima negat, quia vsus timoratorum id non habet, sed est corruptela. Sic Angles *floribus, 1. p. mat. de ieiunio, fol. 436. Nauarr. cap. 22. Lat. n. 14. Hispan. n. 22. Manuel 1. tomo summa cap. 23. n. 8.*

Secunda sententia probabilior docet, quòd potest quis in tali vigilia absque fractione ieiunij facere collationem ex fructibus, & electuariis quantumcumque voluerit, quia sic obtinuit consuetudo recepta, videlicet, & consentientibus Prælatibus, ac idem facientibus. Sic Metina lib. 1. *summa cap. 14. §. 10. fol. 96. & docti iuniores.* Quòd si ex causa iusta aliquis in hæc vigilia vellet collationem in meridie sumere, & prandium differre vsque ad noctem, vt posse fieri dicemus, huic non liceat sumere in meridie maiorem quantitatem, quam ea, quæ sumi solet in alijs diebus ieiunij; quia vsus id non obtinuit, nisi in collatione illius noctis.

noctis, in qua iam incepit festum, non autem quando collatio fit in meridie.

7 Denique nota non licere illa nocte Natiuitatis facere pluries collationem, quia hoc non habet vius.

DVBIVM XXVII.

An liceat collationem ferotinam manē facere, & differre prandium in noctem.

DVplex est sententia.

Prima dicit non licere eam facere summo mane, nisi forte ex causa iusta ieiunet, vel aliarum iustiarum occupationum, quia plurimum labori ieiunij detrahatur; et licetbit eam facere hora consueta prandij, scilicet vndecima, etiam sine aliqua causa, & differre prandium in noctem, quia hic modus est melior, & congruentior mortificationi ieiunij. Sic Angles floribus 1. p. mat. de ieiunio, fol. 437. Ludouic. Lopez 2. p. instruit. noui, cap. 112. fol. 710. dicit, quod non esset mortale, & Toletus in sua summa dicit, quod ipse non condemnaret. Et verē est probabilis hæc sententia.

Secunda tamen sententia probabilior docet id non licere, nisi ex iusta causa fiat, scilicet ratione debilitatis complexionis, vel aliqua necessitate agendi. Ratio, quia collatio hæc licita est ex consuetudine: et consuetudo tantum habet, vt nocte sumatur. Probatur autem secunda pars, quia hora refectionis non est de essentia ieiunij. Sic Nauar. cap. 21. Hisp. mon. 2. Lat. n. 14. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 6. §. 10. in verbis, & in summa verb. ieiunium, in fine. Ludou. Lopez supra; immo Caiet. dicit existente causa iusta potendam esse dispensationem. At verius est cum reliquis Doctoribus non requiri talem dispensationem.

3 Nota, quod Societas Iesu habet privilegium (vt patet in compendio, verb. ieiunium, §. 1.) vt possint nostri iter facturi manē fumere collationem.

4 Tandem nota, quod qui non potest aliter ieiunare, nisi fumendo manē collationem ferotinam, tenetur hoc modo ieiunare, quia moralia præcepta moraliter sunt interpretanda in exequutione, vt mos bonus intentus in exequutione, quantum fieri potest, seruetur. Sic Caiet. verb. ieiunium, cap. 3. circa finem, & 2. q. 147. art. 6. dub. 4. & docti recentiores.

DVBIVM XXVIII.

Qua hora sit comedendum in die ieiunij, & an licitum sit anticipare horam.

Nota iure cōmuni horam, die ieiunij ad manducandum fuisse tertiam post meridiem, cap. soler, de consecrat. dist. 4. At communi consuetudine hora taxata est vndecima cum dimidiata; immo iam est hora vndecima, vt notat Medina lib. 1. instruit. cap. 14. §. 10. Angles floribus 1. p. mat. de ieiunio, fol. 440. & 441. & alij viri docti.

2 Sic prima conclusio. Hora præscripta ad manducandum, non est de essentia ieiunij, sed est circumstantia cadens sub ieiunij præcepto. Ratio, quia ex iusta causa potest anteuerti, & tamen manebit tunc ieiunium. Ita Palacios 4. dist. 15. dist. 8. fol. 30. Medina vbi supra, Caiet. 2. 2. q. 147. art. 7. §. ad hæc breuiter, & colligitur ex Nauar. cap. 21.

Hisp. mon. 2. 1. Lat. 22. vbi dicit dispensatum quoad horam non ex hoc immunit esse à ieiunio. Idem D. Henriquez in suis scriptis.

Hinc fit, si quis in die ieiunij anteuertet horam, licet peccaret, at adhuc tenetur ieiunare, quia potest essentiam ieiunij seruare. Ita Doctor Henriquez vbi supra.

Secunda conclusio. Qui absque iusta causa notabiliter horam ieiunij anticiparet, peccat mortaliter, quia soluit ieiunium, de quo vide, quæ dixi lib. 4. summa cap. 11. mon. 51. Ita Abul. cap. 6. Alut. lib. 4. q. 172. 173. Ledelin. 2. 4. q. 17. art. 4. sine, Syluest. verb. ieiunium, q. 4. dicto 3. Turrocrem. cap. solent, de consecr. dist. 1. num. 2. Palacios vbi supra, & verb. ieiunium, D. Anton. 2. p. tit. 6. cap. 2. §. ultimo. Nauar. cap. 21. Lat. & Hisp. num. 27. Angles supra, Tabien. verb. ieiunium, q. 5. Capua lib. 2. de cast. cap. 36. num. 31. Honcala episc. de ieiunio, Palud. 4. dist. 15. q. 4. num. 31. Richardus 4. dist. 15. art. 3. q. 6. Co. uar. 4. var. cap. 20. num. 14. glossa cap. vnum, §. alia, dist. 25. Margarita Confess. vbi de gula fol. 111. D. Thom. 4. dist. 15. q. 3. art. 4. quest. ienc. 3. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 7. licet contrarium tenet Angel. verb. ieiunium, n. 2. Toletus lib. 6. summa cap. 2. num. 8. Ludouicus Lopez 2. p. instruit. cap. 112. fol. 712. Gabr. 4. dist. 16. q. 3. art. 3. & videtur tenere Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 10. fol. 97. & Manuel 1. rono, summa, cap. 23. num. 3. aiunt enim aliquos dicere non esse mortale, nec reprobant. & Abul. dicta q. 172. videtur cenlere esse probabile: & videtur tere Innoc. rubr. de obseruat. ieiunij, num. 4. dicit enim non frangere ieiunium.

Tertia conclusio. Ex causa iusta potest absque culpa notabiliter hora ieiunij anticipari, vt propter alias pijs occupationes, vel iter, vel stomachi debilitatem. Ita Abulen. Palacios, Caiet. Gabr. Honcala, Margar. Nauar. vbi supra, Innoc. rubr. de obseruat. ieiunij, Viguier. lib. instruit. cap. 7. §. 3. v. s. primo, Angles & alij.

Primo nota, quod in die ieiunij licitum est differre prandium ultra horam vndecimam quantum quisque voluerit, modo id non fiat causa superstitionis: immo quanto tardiori hora comeditur, melius ieiunatur, quia difficilior redditur ieiunium, & Ecclesia non præcipit manducari hora vndecima, sed ne ante illam comedatur. Sic Caiet. verb. ieiunium, cap. 21. Nauar. cap. 21. num. 27. Syluest. verb. ieiunium, q. 4. Palacios 4. dist. 15. dist. 8. Ludouic. Lopez 2. p. instruit. noui, cap. 112. de ieiunio, fol. 713. & omnes.

Secundo anticipare horam debitam ieiunij parum, vt si quis comedat per dimidiam horam ante vndecimam in die ieiunij etiam absque causa, non est mortale, sed veniale, quia parum pro nihilo reputatur. Sic docti iniuniores.

Tertio, qui in die ieiunij culpabiliter præuenire notabiliter horam ieiunij, comedendo, vt hora octaua sine causa, licet id faceret animo soluendi ieiunium, adhuc tenetur illo die ieiunare, si talis comestio fuit de se sufficiens ad plene se reficiendum; vel fuit in ea quantitate, vt potuerit sumi loco ferotinæ collationis, tenetur ieiunare, reputando eam pro ferotina collatione, & postea prædico: vt in simili dixi de voto ieiunij, lib. 4. summa cap. 11. n. 42. Ratio, quia ieiunium quoad substantiam, & essentiam, adhuc potest seruari, quia præuenire horam, vt supra dixi, non est contra sententiam ieiunij, sed est peccatum mortale contra præceptum

præceptum annexum ieiunio; vt si quis in Quadragesimali ieiunio, non habens bullam, ederet oua, peccaret mortaliter, at teneretur adhuc ieiunare. Et confirmatur, quia si hora solita ederet animo non ieiunandi, adhuc teneretur ieiunare, quia adhuc potest seruare substantiam ieiunij. Vnde quod dicunt Doctores, quod qui semel fregit ieiunium, vel manē aliquid fumpfit per inaduertentiam mortaliter culpabilem, non peccat deinceps comedendo, intelligitur, quando fumpfit talem refectionem, quæ non esset sufficiens ad integram prandium, nec ad ferotinam collationem propter excessum, vel quia licet esset sufficiens ad prandium, quia tamen illam fumpfit summo mane, non poterit cum sola illa abstinere, vsque ad sequentem diem, in his enim casibus non tenetur amplius ieiunare, nec peccat in secunda comestione, non quia fregit ieiunium quo ad substantiam suam, sed quia necesse habet iterum comedere; & sic non potest iam amplius ieiunare. Sic Ludouic. Lopez dicto cap. 112. fol. 711. & docti iniuniores.

DVBIVM XXIX.

An dispensatus vt edat carnes, sit excusatus à ieiunio.

Abstinencia carniū tenent communiter Doctores esse de essentia ieiunij; quare qui carnes ederet, ieiunium solueret, vt communis vius, & intellectus populi Christiani attestatur.

Verum circa dubium propositum duplex est sententia.

Prima tenet edentem carnes ex dispensatione, teneri ad ieiunium. Ratio, quia non potens in omnibus seruare ieiunium, tenetur in eo quod potest. Ita Pedraza in summa 3. præcepto, §. 14. Ledelina 2. 4. q. 17. art. 3. fol. 203. v. s. secunda propositio. Medina C. de ieiunio, q. de his, qui ad ieiunia tenentur, §. de infirmis; Corduba summa, q. 143. & 167. Salim quando dispensatio vt edat carnes non est ob præsentem necessitatem, & eadem quod Corduba tenet Angles floribus, 1. p. mat. de ieiunio, fol. 430. & Anton. Gomez in bulla clausula 7. n. 5. Manuel in bulla, §. 6. num. 4. rono 1. summa, cap. 24. num. 9. Vega como 1. summa, cap. 14. casu 3. Valentia 2. 2. dist. 9. q. 2. puncto 5. Cal delabr. 3. p. cap. 15. num. 49. Ludouic. Lopez 2. p. instruit. de ieiunio, cap. 111. §. his tamen non obstantibus. Grassis 1. p. de cast. lib. 2. cap. 37. num. 59. Emanuel Sa summa verb. ieiunium, dicit veramque sententiam esse probabilem.

Secunda sententia tenet dispensatum vt edat carnes, non teneri ad ieiunium. Ratio, quia abstinere à carnibus, est magis de essentia ieiunij, quam vnica comestio (vt docet Palacios vbi infra, & Palud. 4. dist. 15. q. 4. n. 32. Nauar. vbi infra, ergo sicut dispensatus in vnica comestione non tenetur ieiunare, quia non compatitur ieiunium binas comestiones, ita dispensatus in estu carniū, &c. quia estus carniū, & ieiunium non se compatiuntur. Ita tenet Caiet. 2. 2. q. 147. art. 8. sud hoc dicitur, Honcala episc. de ieiunio, Nauar. Hisp. cap. 21. num. 25. Medina lib. 1. instruit. cap. 14. §. 10. Palacios 4. dist. 15. dist. 8. fol. 125. §. sexta conclusio, & fol. 126. 128. Gabriel 4. dist. 16. q. 3. art. 2. Henriquez lib. 7. de iudic. cap. 13. num. 13. & multi ex iniunioribus viri docti; & hæc sententia est multo proba-

bilior, & ei fauent Bullæ Cruciatæ Pij V. & Gregorij XIII. Vide quæ in simili dixi de voto ieiunij lib. 4. summa, cap. 11. num. 53. circa medium.

Nota tamen ex Abul. cap. 6. Martini, q. 171. & Henriquez lib. 7. de iudic. cap. 13. num. 12. quod si quis in extrema necessitate carnes edat, quia cibum alium non habet, & est dies ieiunij, non ex hoc à ieiunio excusatur, quia non vitur carnibus, vt carnes sunt, sed vt instrumentum sustentandæ naturæ. Sed verius est non teneri ieiunare, quia abstinencia à carnibus est de essentia ieiunij; & ita vitæque manducantur, non potest seruari ieiunium.

DVBIVM XXX.

An qui habet facultatem edendi carnes, & non vult illas edere, tenentur ieiunare: & quid si vouerit ieiunare, & sic sit dispensatus ad edendas carnes.

Ratio dubitandi est, quia si iste ederet carnes, vt licite potest, excusaretur à ieiunio: ergo etiam quando non vult illas edere, excusatur à ieiunio. Confirmatur primo, quia accessorium sequitur naturam principalis; sed iste est absolute dispensatus ad edendas carnes: ergo est dispensatus à ieiunio, quia dispensatio à ieiunio est accessoria ad dispensationem carniū. Confirmatur secundo, quia absurdum videtur, quod iste qui in meridie comedit pisces, possit in nocte cenare carnem, & non possit cenare pisces.

Dico tamen primo, quod si ille habet manifestas vires, & saltem ad ieiunandum, sed ad præseruandum se ab aliqua infirmitate edere carnes, tunc si aliqua die ieiunij non comedat carnes, tenetur illa die ieiunare. Ratio, quia hos nulla alia ratione excusamus à ieiunio, nisi quia abstinencia à carnibus est conditio essentialis ieiunij; & illa non seruata, non potest seruari ieiunium: ergo si seruant illam conditionem, cum possint reliquias seruare, tenentur. Sic docti iniuniores. Item, quia excusatus à ieiunio, eo quod debet laborare, si non labore, tenetur ieiunare: ergo excusatus à ieiunio, eo quod possit edere carnes, si illas non edit, tenetur ieiunare. Item, quia si illa die cessaret infirmitas, seu necessitas edendi carnes, teneretur ieiunare: sed cessat necessitas, quia (vt supponimus) ille potest sine notabili damno abstinere à carnibus illa die; ergo tenetur ieiunare.

Secundo dico, quod qui habent facultatem ad comedendum carnes ratione debilitatis, & infirmitatis præsentis, licet aliqua die non comedant, non tenentur ieiunare, licet illorum saluti conduceret illas non comedere eo die, & ieiunare, vt patet ex iis, quæ dixi supra dub. 14. Sic nonnulli docti iniuniores.

Idem dicendum est de eo, qui vult ieiunare, & dispensatus est ad edendas carnes: si enim aliqua die non vult edere carnes, tenetur seruare votum ieiunandi illa die, si vires habeat, & sit robustus, quia votum ieiunij obligat ad instar præcepti, vt dixi lib. 4. summa; vnde quando non excusatur à præcepto, non excusatur à voto.

Ad argumentum in principio dubij propositum respondetur concessio antecedenti, negando consequentiam, quia ieiunium est incompatible cum estu carniū; atque adeo eo ipso, quod de facto

illas edit, non potest seruare ieiunium, & consequenter non tenetur ad illud. At verò licet habeat facultatem edendi carnes, quandiu tamen illas non edit, potest seruare ieiunium, & ideo tenetur ad illud. Ad primam confirmationem respondetur negando minorem, quia solum est dispensatus dependenter à causa; cum autem ea die, qua prandit pisces, & illis sufficienter refectus est, cessat causa edendi carnes, cessat etiam dispensatio à ieiunio, quæ erit accessoria. Quòd si dicas non cessare causam dispensationis, eo quòd quis vescatur piscibus volens pati damnum, quòd inde illi prouenit: ergo potest adhuc edere carnes, & consequenter non tenetur ieiunare. Respondetur, quòd licet non cesset causa absolutè, & ideo potuerit edere carnes: immò peccat contra temperantiam edendo alios cibos sibi noxijs, tamen eo ipso, quòd iam vult piscibus vesci, cessat illa die causa edendi carnes, cum illis non indigeat, quia sufficienter prandit, atque aded tenetur ad ieiunium.

Ad secundam confirmationem nego, quòd ille possit cenare carnes, aut pisces, nec potest sumere quidquam aliud præter consueta collationem, quia licet sit dispensatus ad carnes, supposito tamen, quòd non vult vi dispensatione, & illas de facto edere, tenetur seruare præceptum ieiunij, quia est compatibile cum alijs cibis, & à quo ex solo usu carniū excusabatur, quia erat incompatible cum illo, vt supra diximus.

D V B I V M XXXI.

An qui habet priuilegium, vt edendo carnes satisfaciatur præcepto ieiunij, quale concedatur in Bullis Cruciatæ antiquis, tenetur ieiunare, licet comedat carnes.

Q Vidam affirmant teneri. Probatur, quia cum essentia ieiunij sit de iure Ecclesiastico, potest Papa illam mutare, & statuere, vt sit ieiunium edendo carnes: ergo hic, qui edit carnes, habens simile priuilegium, tenebitur ad tale ieiunium. Secundò, quia habens priuilegium, vt tempore interdicti possit audire sacrum, tenetur illud audire: ergo similiter habens priuilegium, vt possit cum carnibus satisfacere ieiunio, tenetur ieiunare. Sic videtur tenere Nauar. lib. 3. consil. iij. de obseruat. ieiun. in nouis, consil. 9.

Sed verius est non teneri. Ratio, quia priuilegium, quod datur in fauorem priuilegiati, non debet obligare ipsum priuilegiatum: nec est simile de eo, qui habet priuilegium ad audiendum Missam tempore interdicti, quia ieiunium est opus penale, & grauamen corporis. Sic Henriquez, & alij docti iuniores.

D V B I V M XXXII.

An si quis in die ieiunij Quadragesimalis, in quo sunt prohibita oua, habeat sufficientem sustentationem secundum modum suum absque hoc, quòd comedat oua, vel lacticia, si non ieiunet: at vero ieiunare nequit, si non comedat oua, vel lacticia absque Bulla: eam enim non habet, nec habet vicinam refectonem sufficientem pro toto die, vt sic

ieiunet, nisi hac comedat, an possit, & tenetur comedere hæc, vt sic seruet præceptum ieiunij.

R Espondetur, quòd licet probabile satis sit non teneri: at probabilius est teneri. Ratio, quia hic præceptum ieiunij est principale, & ita si non potest aliter seruari nisi comedendo oua, tenetur, vt possit illud seruare, sicut ille qui non potest ieiunare, nisi anticipando horam prandij consuetam, tenetur ieiunare, illam anticipando, vt supra dixi, licet alias determinatio hæc horæ obliget ad mortale. Sic docti iuniores.

D V B I V M XXXIII.

An sit licitum abbreviare vitam ieiunij, & abstinentis, & vires minuire.

S Vpponendum est aliud esse non prolongare vitam, & aliud abbreviare vitam.

Sic prima conclusio. Nullus tenetur prolongare vitam, immò nec illam consecrare vtendo optimis & delicatissimis alimentis, immò hoc est reprehensibile. Probatur, quia non tenetur quis viuere in loco saluberrimo, sed potest habitare in regione nociua ratione frigoris, vel caloris: nec tenetur exquirere exquisitissima medicamenta, &c. ergo. Item, non tenetur abstinere à vino, vt diutius uiuat: ergo. Sic Victoria relect. de temperant. dub. ultimo. Ledelm. 2. 4. quest. 17. art. 6. fol. 214. Panorm. cap. si verò, de iureiur. Maioris 4. dist. 38. quest. 24. Adrian. quodlib. 1. art. 3. ad 9. Couar. 1. 2. 4. cap. 2. non. 10. Gerfon tract. de abstinent. Carthusiensium à carnibus, Nauar. lib. 2. de res. ca. 3. n. 88. Sotus lib. 5. de iust. q. 1. art. 6. ad 1. Cordub. lib. 1. quest. 9. 38. ad 4. Metina C. de ieiunio, q. vltima, & docti recentiores.

Hinc inferitur primò, quòd si quis vitur alimentis, quibus nomines communiter vtuntur, & in quantitate, quæ soler fat esse ad valetudinem conseruandam, licet percipiat ex hoc abbreviare vitam notabiliter, non peccat. Sic Victoria, & Ledelma ibi.

Secundò inferitur, quòd non tenetur quis vti medicinis ad prolongandam vitam, etiam vbi esset periculum probabile mortis, vt quotannis sumere pharmacum ad vitandas febres, &c. Sic Victoria, Ledelma ibi, & alij.

Secunda conclusio. Tenetur tamen quis dum morbo laborat, consulere Medicos, & vti cibis salutaribus. Sic Metina ibi.

Hinc fit, quòd si quis vteretur singulari inedia, vel cibo ita nociuo, vel scienter, vel ex propria opinione contra bonorum, & sapientium sententiam, vt breui abrumperetur vita, peccaret mortaliter. Sic Victoria ibi supra, Ledelm. dicto fol. 214. Nauar. summa, cap. 15. & Hilspr. 13.

Si tamen infirmus comedat, vel bibat rem nociuam, putans, vel non aduertens, quòd ei noceret, non peccat mortaliter; immò etiam si credat, quòd ob id eueniet ei aliquid nocuum, sed non magnum, vt dolor aliquis capitis, vel maior aliqua febris, non peccaret mortaliter, quia nocuum non est magnum: immò licet ex intentione illud intenderet, non peccaret mortaliter. Sic docti iuniores.

Tertia conclusio. Licitum, & meritorium est 8 vitis

vitis perfectis respuere medicinam in aliquibus morbis, & doloribus grauib, non afferentibus periculum mortis, v.g. in dolore passionis illac remedia omittete ad profectum spirituales, & carnis mortificationem, & ad experiendum dolores Christi in passione. Sic Nauar. in omnibus summis, cap. 11. non. 41. Caiet. 2. 2. q. 97. art. 1. & alij. Similiter tempore martyrij fas est respuere medicinam corporalem. Nauar. & Caiet. ibi, & clarè sentit Caietan. licet tempore martyrij esset periculum mortis, quia inquit Caiet.) vtilitas maxima est, necessitas promptitudinis animi ad sustinendum, & promptè testimonium perhibendum fidei; si autem martyr medicinam suscipere, videretur minus sponte hæc pati pro Christo. Hoc est contra Sotum 4. dist. 49. q. 5. art. 2.

Quarta conclusio. Si quis ieiunet, vel abstineat ea intentione, vt breuiter moriatur, peccat mortaliter, tenetur enim quisque non intendere breuiare vitam, cum non sit hæc vitæ dominus. Sic Victoria supra, Ledelma dicto art. 6. fol. 214. & art. 1. fol. 196. Angles floribus, 1. p. materia de ieiunio, fol. 419. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 1. Nauar. cap. 15. in omnibus summis, n. 12. Couar. 1. 2. ar. cap. 2. n. 10. Toletus, & alij docti iuniores. Et sic venit intelligendus D. Hieronymus (quem assert D. Thomas 2. 2. q. 147. art. 1. ad 2.) qui ait, non differt, an paruo, vel magno tempore te interinas.

Nota aliquos adhuc tenere, peccare abbreviandam vitam per penitentias, & non explicant requirit, vt faciat intentione abbreviandi vitam. Sic Sotus de secreto, memb. 1. q. 3. in conclus. 3. in confirmatione quatuor argumnti, & Cordub. in addit. ad illam, explicans quomodo notabiliter abbreviat. Nauar. cap. 15. in omnibus summis, non. 12. dicens esse mortale, quando aduertit notabiliter abbreviare vitam, licet bono fine faciat illas penitentias. Couar. supra, dicit tamen tantum esse veniale, quando bono fine facit, & Metina C. de ieiunio, q. vltima, dicit non licere per ieiunia sensibiliter abbreviare vitam.

Sic tamen quinta conclusio. Licitum est ieiunare, & abstinere etiam à communibus cibis, non tantum quo ad plurimitatem conestionum, sed etiam quantum ad quantitatem, dummodo sustinatur cibus necessarius ad alimentum, & conseruationem indiuidui, & dummodo quis non impediatur per hoc ab impletione sui officij, quamuis sic ieiunans, & abstinens clarè, & sensibiliter videat, & aduertat ex tali abstinentia diminui eius vitam. Probatur, quia hoc non est intendere abbreviare vitam, seu occidere se, sed tantum est vti medijs ordinatis à natura ad sustentationem, & non prolongare vitam, ad quod nullus tenetur, vt dixi. Secundò, quia (vt ait D. Thom. 2. 2. q. 25. & 26. & omnes) licitum est exponere vitam corporalem pro salute spirituali alterius, & pro vita corporali amici: ergo licebit homini ieiunare, vel abstinere à cibis cum moderatione posita propter finem spiritualem, licet aduertat sensibiliter abbreviare vitam. Tertio probatur, quia alias esset illicitum dare operam literis per multum tempus, & exercere artes valde laboriosas, vt cursorum, &c. per hæc enim, experientia teste, sensibiliter abbreviatur vita. Quarto probatur ex vsu multorum Sanchtorum, & fundatorum Religionum, qui & exercuerunt, & suis iniunxerunt grauissimas penitentias, quibus vita sensibiliter abbreviatur. Hæc

videntur esse contra Doctores citatos: sed forte sunt intelligendi iuxta sequentem conclusionem. Sed hanc tenent docti iuniores Magistri, & expressè videtur tenere Victoria, & Ledelma; & patet ex corollario primo, quòd iuxta eorum sententiam intuli ex prima conclusione.

Sexta conclusio. Prædictum ieiunium, & abstinentia potest aliquando fieri indiscretè, v.g. quando quis ita abstinet à cibis communibus, vt non sumat quantitatem præcisè necessariam ad alimentum, & sustentationem, & valetudinem indiuidui secundum diuersam vniuersi cuiusque complexionem: & si faciat homo hanc abstinentiam, vt carnem spiritui domet, & subiciat, & non aduertat se excedere vtendo tali penitentia, nullum peccatum est; si verò aduertat se excedere, putat tamen bene facere, peccat quidem, sed communiter venialiter propter rectam intentionem, & bonam fidem. Sic Couar. & Caietan. proximè citati, Nauar. dicto non. 12. Toletus, & alij iuniores. Vnde immerito Nauarra supra n. 91. reprobat hanc distinctionem.

Septima conclusio. Qui per nimias abstinentias subtiliter se inhabilitat ad officium, ad quod sub mortali tenetur, peccaret mortaliter, v.g. coniug, qui per nimias abstinentias se redderet impotentem ad moderatè reddendum debitum alteri coniugi. Dixi moderatè, quia non tenetur coniug satisfacere immoderate concupiscenti alterius coniugis. Sic Ledelm. 2. 4. q. 17. art. 1. fol. 197. pag. 1. & nonnulli docti iuniores, qui iuniores addunt, quòd ille, cui ex officio incumbit docere legendo, vel predicando, si comedat aliquid, quod notabiliter noceret per magnum tempus impediendo ipsum ab officio, peccat mortaliter nisi animo constituerit relinquere officium; quia infert iniuriam subditis, vel discipulis in re graui.

D V B I V M XXXIV.

An licitum sit abstinere à carnibus etiam in extrema necessitate, vt faciunt Carthusienses.

DE hac re vide Manuelem 2. tomo cap. 94. sine, 1 Sayro in clauis regia, lib. 5. cap. 7. non. 7.

Nota Carthusienses nullum habere votum de tali abstinentia, nec aliquod statutum obligans etiam ad peccatum veniale: vt patet ex Petro Sotore Carthusiano in historia sui ordinis, lib. 1. tit. 3. cap. 8. vbi refert ordinem Carthusiensem extitisse per 170. annos absque aliquo statuto talis abstinentiæ, sed sola consuetudine ab anno 1084. quando incepit talis ordo Carthusie vsque ad 1254. in quo in quodam Capitulo generali factam est statutum de tali abstinentia sub grauissima pena in transgressores, scilicet vt eiecerentur à Religione, & postea successu temporis vbi facta sunt noua statuta in secunda parte illorum cap. 4. temperata est pena, scilicet, quòd si fuerit Prior, Vicarius, vel Procurator, perpetuo prinetur officio: alij verò perpetuo careant officijs, & incarcerentur ad beneplacitum Capituli generalis. Quòd autem tale statutum ad nullam culpam obliget, patet ex tenore constitutionum ipsius ordinis, quæ ad nullam culpam obligant, exceptis votis essentialibus. Sic docti iuniores.

Secundò nota, duplicem esse extremam necessitatem,

sitatem, quædam est ab intrinseco, quando scilicet infirmis iudicio Medicorum non possit vitam conservare, nisi edendo carnes: vel quia alij cibi sunt ei inutiles, vel quia nullum alium cibum appetit. Altera est ab extrinseco, quando scilicet quis non habet copiam alietius cibi præter carnes, & sic fame morietur.

Quidam ergo dicunt circa præfens dubium teneri Carthusienses edere carnes in quavis extrema necessitate, etiam ab intrinseco, v.g. quando Medici periti iudicarent, quòd nisi comederent carnes, morerentur, etiam si fecissent votum non comedendi. Ratio, quia si tunc non comederent carnes, conserter seipso occidere. Sic Panorm. cap. si vero, n. 2. & ibi Alex. de Neou num. 15. & de insep. Syluest. iuramentum, 4. quæst. 10. Metina C. de ieiunio, quæst. ultima; & idem tenent secluso scandalo, id est, nisi inde sequeretur dissolutio ordinis, & observantia Regularis. Gerson tract. de abstinentia Carthusiensium à carnibus; & Maioris 4. dist. 38. quæst. 24. & dicit esse probabile Ledesma 2. 4. q. 17. art. 6. fol. 207. & Victoria relect. de temperantia, n. 8. dicit esse valde probabile. Idem tenet Mart. q. de abstinentia.

Sit tamen prima conclusio. In extrema necessitate ab extrinseco potest, & tenetur Carthusianus edere carnes; & in hac contenimus cum Doctoribus citatis. Ratio, quia cum mors illa sit violenta, videtur illi imputari; & sic refert Petrus ille Sutor in sua historia quandam Carthusianum edisse carnes, & iudicatum esse in ordine suo non fecisse contra statutum. Sic tenent Victoria supra, num. 10. Manuel 2. tomo summa, cap. 94. num. 16. Ledesma supra, & docti iuniores dicentes aliquos viros, & doctos contra hoc tenere.

Secunda conclusio. In extrema necessitate ab intrinseco probabilius est non teneri edere carnes, licet in secreto, & sine scandalo vesci possent. Probat, quia in tali casu ille naturaliter moritur ex morbo, cuius ipse non est causa, nec ipse censetur se occidere, sed tantum non prolongare vitam comedendo carnes: non tenetur autem quis prolongare vitam omnibus mediis possibilibus; ergo. Secundò, quia non tantum pro virtute, sed etiam pro virtutis augmento potest quis exponere periculo vitam corporis: at augetur Carthusiano virtus abstinentiæ abstinendo in tali casu, & crebit bonum totius Religionis; & si in tali necessitate id liceret, sequeretur dissolutio Religionis, & traheretur idem ad minores necessitates. Sic Victoria num. 10. Ledesma supra, Petrus Sutor ubi supra, & refert in signe miraculum ad id confirmandum: idem tenet Dionys. Carthuf. in laudibus sui Ordinis, Manuel supra, & communiter moderni.

Tertia conclusio. Carthusienses possunt in tali necessitate edere carnes, quia non habent votum non edendi, nec statutum obligans ad culpam: at poterunt merito puniri poena statuti. Vnde si fecissent votum talis abstinentiæ, tenerentur etiam in tali necessitate abstinere. Probat, quia votum est de re licita, & bona; ergo obligaret. Hæc clare videtur esse contra Victoriam, & Ledesma, ibi; dicunt enim posse edere carnes, & videntur supponere habere votum non edendi carnes. Sed nostram conclusionem tenent recentiores Magistri: & quòd non possunt, si faciunt votum, tenet Manuel supra.

Et notat Victoria num. 9. quòd non tantum ferretò, sed etiam publice posset Carthusianus in tali necessitate edere carnes, licet sequatur aliqua dissolutio huius abstinentiæ, & late ibi probat.

Ultima conclusio: licet non possit emitti votum de abstinentia à carnibus præcise in extrema necessitate; quia hoc non est res bona: at potest quivis particularis emittere votum de abstinentia perpetua, & sic non edere carnes in tali necessitate; quia abstinere à carnibus perpetuò est bonum nimis secluso voto si quis proposuisset nuncquam comedere carnes ob bonum abstinentiæ, posset in tali extrema necessitate non comedere, vt patet ex dictis. Sic Victoria num. 10. Ledesma fol. 205. & sequenti, & prædicti iuniores: licet Manuel supra dicat quòd persona priuata non tenetur seruare tale votum, quia non est in bonum Religionis, & hoc idem Syluest. votum, 2. q. 13. Angel. votum, 3. num. 21.

Tandem nota, quòd quando aliqui absolute vouent non edere carnes, vel non edere in tali die, si contingat morbo laborare, possunt edere; quia communiter non intelligunt in tali necessitate, vt dicam in materia de voto.

D V B I V M XXXV.

Vter peccet magis, qui in capite Quadragesimæ vult nullum diem Quadragesimæ ieiunare, an is, qui per singulos dies non vult ieiunare.

Artinus de Magistris tenet illam generalem volitionem esse peiorem, quam omnes illas particulares.

At verius est esse peiores illas 40. volitiones particulares; quia sunt efficaciores, & intensiores. Sic Palac. 4. dist. 15. dist. 8. fol. 138. & quidam docti iuniores. An verò sint necessariò continendæ singula volitiones, in mat. de Penitentia.

C A P V T II.

Circa obseruationem festorum.

S Y M M A R I V M.

- D V B I. An præceptum sanctificandi festa sit positium, vel negatiuum, & quo iure inductum.
- 2. An hoc præcepto iubetur aliquis cultus interior Dei, vt peccatorum contritio, dilectio Dei, &c.
- 3. An hoc præceptum obliget nos ad non peccandum in die festo, & sic peccare in die festo sit circumstantia necessario detegenda in confessione.
- 4. An obseruatio omnium festorum sit par, ita vt quævis causa, sufficiens ad laborandum in vno festo, sufficiat, vt laboretur in reliquis.
- 5. Quæ dies festi sint ex præcepto obseruandi, & quibus possit eos institueri.
- 6. Qualia sint opera seruilia, qua in festis prohibentur, & in quo consistat esse seruilia, an scilicet aliquid ad hoc conducatur gratis, vel pretio fieri.
- 7. An iter agere, siue equestrem, siue pedestrem, sui sit in diebus festis, & bestium oneratis deferre.
- 8. An sit licitum scribere in die festo.
- 9. An fas sit transcribere in die festo.

- 10. An tabellionibus, & eorum ministris fas sit in diebus festis facere scripturas, & eas transcribere.
- 11. An sit licitum in festis rationem facere, id est, dar, y tomar cientes.
- 12. An pingere sit opus seruile, & illicitum in festis.
- 13. An molere sit licitum in festis.
- 14. An venatio, & aucupatio liceant in festis.
- 15. An sit licitum piscari in diebus festis.
- 16. An sit licitum in Dominicis, & festis torneamentum exerceri, & ludum, qui Hist. vocatur iustas, & alios similes.
- 17. An exerceri eiusmodi ludos in Adventu, & Quadragesimæ sit peccatum mortale.
- 18. An ratione necessitatis sui sit in diebus festis seruilia exercere.
- 19. An suspensions causa sit exercendi seruilia in festis cessatio magni lucris occurrentis repente, & transitorij.
- 20. An ex Ecclesie dispensatione sui sit laborare in festis.
- 21. An ex consuetudine excusentur à moralibus habitus condentes barbam in festis, & futores persicenses aliquos vestes in festis, & futores circumfidentes calceos, Hispanæ delinuat.
- 22. An ex cultu diuino ad quem ordinantur, reddantur licita opera corporalia in festis.
- 23. An opera seruilia sui licita in festis propter pietatem, vt propter Ecclesiam, vel monasterium, vel ad pauperes alendos, vel ob pisonem, & vnam refectonem.
- 24. An præter opera seruilia sint etiam alia prohibita in festis.
- 25. Quid nomine mercatij intelligatur.
- 26. An nomine mercatij intelligatur etiam prohiberi ab Ecclesia omnes negotiationes, & locationes, conductiones, & similes contractions.
- 27. Quid intelligatur nomine placis, & an liceant aliquando lites, & processus iudiciales in die festo.
- 28. An licitum sit in die festo informare iudicem cum Advocato, & procuratore.
- 29. Quomodo sit prohibitum in festis iudicium ad mortem, & panam.
- 30. Qualiter prohibeatur iuramentum in die festo.
- 31. An præceptum hoc sanctificandi festa obliget sub peccato mortali.

D V B I V M I.

An præceptum sanctificandi festa sit positium, vel negatiuum, & quo iure inductum.

It prima conclusio. Hoc præceptum est affirmatiuum. Probat, quia Exod. 20. ponitur affirmatiue, Memento, vt diem Sabbati sanctifices. Verum forma, & modus sanctificandi subditur negatiue, id est, non facies opus seruile in eo. Sic D. Thom. 2. 2. q. 122. art. 4. Soto lib. 2. de inst. q. 4. art. 4.

Secunda conclusio. Hoc præceptum partim est de iure naturali, & diuino, partim de iure humano; nam quo ad hoc, quòd est aliquos dies diuino cultui deputare, est de iure naturali: nam cum iure naturæ teneatur quilibet homo colere Deum, inde est, quòd iure naturæ teneatur aliquo tempore ab aliis negotijs vacare, & huic muneri Th. Sanchez. Confil. moral. Tom. II.

se dedicare. Partim verò est de iure humano, scilicet quoad hoc, quòd est hos, vel illos dies esse festiuos; & similiter quoad modum sanctificandi Ecclesiam tantum, scilicet audiendo Misticam. Sic D. Thomas 2. 2. q. 122. art. 4. ad 1. & corp. Caietan. ibi, Couar. 4. var. cap. 19. à nam. 1. vsque ad 7. inclusiue, Corduba lib. 1. quæst. 9. s. dub. 8. difficultate 2. D. Anton. 2. p. ut. 9. c. 7. in principio. Margarita confess. 3. præcepto fol. 70. Turcetem de consecrat. dist. 3. cap. 1. Archid. cap. ieiunia, de consecrat. dist. 3. Maioris 3. dist. 27. q. 23. VValdenfis de sacramentalibus, cap. 14. Nauar. in omnibus summi, c. 13. n. 1. Sotus ubi supra, Metina C. de vestitu. q. 30. Lud. Lopez in instructoria confil. lib. 1. cap. 52.

Nota primò, quòd hæc conclusio est contra aliquos dicentes diei Dominicæ festum diuino iure esse institutum: & probatur ex cap. licet, de ferijs, vbi habetur tam vetus, quam nouum Testamentum septiman diem quieti deputasse. Sic Butrio, Anchar. & Panorm. cap. 3. de ferijs, Angel. verbo feria, num. 3. Syluest. verbo Dominica q. 1. dicens esse communem sententiam. Sed multo probabilior est nostra sententia; & aliam cap. licet, tantum probat in vtroque Testamento id esse præceptum, non tamen quòd sit iure diuino præceptum.

Secundò nota, non tantum esse præceptum diuinum & naturale de colendo Deo in aliquo tempore indeterminato, sed etiam de aliquibus diebus festis institutendis ad diuinum cultum. Vnde Ecclesia non possit dispensare, quòd nullus sit dies festiuus cultui diuino specialiter deputatus. Probat, quia præceptum diuinum vetus de sanctificandi festa manet, modò quoad morale, sed morale est, quòd sit aliquis dies dedicatus cultui diuino, & id est consonum iuri naturæ; quia male posset alias hoc præceptum ab omnibus seruari; ergo. Sic Couar. & Cordub. ubi supra.

D V B I V M II.

An hoc præcepto iubetur aliquis cultus interior Dei, vt peccatorum contritio, dilectio Dei, &c.

Prima tenet partim affirmatiue. Probat: est præceptum affirmatiuum; ergo non tantum obligat ad abstinendum ab operibus seruilibus, quia sic esset negatiuum. Sic Scotus 3. dist. 27. & 37. Tabien. verbo charitas, num. 20. Angel. verbo feria, num. 41.

Secunda sententia, quæ ac certa est tenenda, est negatiua. Probat, quia finis præcepti non cadit sub præcepto, vt optime D. Thom. 1. 2. q. 100. art. 9. sed talis cultus internus est finis huius præcepti, ergo. Sic D. Thom. 2. 2. q. 122. art. 4. Caietan. ibi, & in summa verbo festorum violatio, & verbo contritio, Sotus lib. 2. de inst. q. 4. art. 4. Ludouic. Lopez in instruct. confil. lib. 1. cap. 52. Paç cap. Missæ, de consecrat. dist. 1. num. 89. Cordub. lib. 1. quæst. 9. s. dub. 8. difficult. 3. Couar. lib. 4. var. cap. 19. num. 11. & cap. alma mater, 1. p. 5. num. 3. Nauar. cap. 1. 5. num. 2. & 17. Syluest. verbo, Dominica q. 6. Armil. verbo festum, num. 12. & 26. D. Anton. 2. p. tit. 9. cap. 7. s. 4. Alcozer in summa, cap. 17. Pedaza 3. præcepto. Margarita confess. 3. præcepto fol. 68.

Ad argumentum responderetur, præceptum hoc